

Τρίωρη γραπτή εξέταση στη νεοελληνική γλώσσα γενικής παιδείας της γ' λυκείου

13-11-2016

Όνομ/νυμο:

Τμήμα:

1. Με τις ανακαλύψεις της η επιστήμη έχει επιμηκύνει τη ζωή μας, έχει νικήσει ασθένειες και έχει προσφέρει ανεπανάληπτες εμπορικές και σεξουαλικές ελευθερίες. Επιπλέον, έχει θέσει στο περιθώριο ημιθέους και δαίμονες και αποκάλυψε έναν κόσμο πιο περίπλοκο και θαυμαστό από οτιδήποτε έχει παραγάγει η ανθρώπινη φαντασία.
2. Υπάρχουν, όμως, νέα προβλήματα σε αυτή την περίεργη μορφή παραδείσου που έχει δημιουργήσει η επιστήμη καθώς επίσης και νέα ερωτήματα σχετικά με το αν διαθέτει τη στήριξη του κοινού, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές προκλήσεις των ασθενειών, της ρύπανσης, της ασφάλειας, της εκπαίδευσης, της διατροφής, της ύδρευσης και της πολεοδομικής επέκτασης.
3. Η κοινή γνώμη έχει αρχίσει να φοβάται τις πιθανές συνέπειες της, χωρίς έλεγχο, επιστήμης και τεχνολογίας σε πεδία όπως ο βιολογικός πόλεμος, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η πυρηνική ενέργεια και η αύξηση των πυρηνικών όπλων. Οι τριβές στις σχέσεις επιστημόνων και κοινής γνώμης έχουν θέσει νέους φραγμούς στην έρευνα σχετικά με τους παθογόνους μικροοργανισμούς και την ανθρώπινη κλωνοποίηση.
4. Υπήρξε εποχή κατά την οποία η σημασία της επιστήμης για το μέσο άνθρωπο ήταν τεράστια και η επιστήμη ήταν αξιολάτρευτη. Κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα, οι πρόοδοι της επιστήμης στη διατροφή, στη δημόσια υγεία και στην ιατρική βοήθησαν στο να αυξηθεί το προσδόκιμο όριο επιβίωσης στις δυτικές κοινωνίες κατά 30 χρόνια (χονδρικά από τα 50 στα 80 χρόνια). Δεν είναι απορίας άξιον το ότι από το 1950 ως το 1990 ο πληθυσμός της Γης υπερδιπλασιάστηκε φτάνοντας τα 6 δισεκατομμύρια.
5. Η αποκωδικοποίηση, εξάλλου, του ανθρώπινου γονιδιώματος οδήγησε τους βιολόγους σε καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο δουλεύει ο ανθρώπινος οργανισμός και δημιούργησε νέες ελπίδες για την αντιμετώπιση ασθενειών που παραμένουν αθεράπευτες, όπως είναι ο καρκίνος και ο διαβήτης. Αντιστοίχως, οι φυσικοί ανέπτυξαν την ψηφιακή τεχνολογία, έκαναν υποατομικές ανακαλύψεις και έστειλαν τον άνθρωπο στο φεγγάρι, ενώ ταυτόχρονα δημιούργησαν την υποδομή για την παρατήρηση των πλανητών. «Για πολλούς ανθρώπους η ζωή έγινε ευκολότερη σε πολλά επίπεδα» αναφέρει ο James Watson.
6. Ταυτόχρονα, όμως, νέα και πολύ σοβαρά προβλήματα δημιουργήθηκαν: η όξινη βροχή, οι περιβαλλοντικές τοξίνες, τα πυρηνικά απόβλητα, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η

τρύπα του όζοντος, η τρομακτική καταστροφή δύο διαστημικών λεωφορείων κ.τ.λ. Όλα αυτά έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη ενός σκεπτικισμού του κοινού απέναντι στις δυνατότητες της επιστήμης.

7. Επιπροσθέτως, παρά την εκρηκτική ανάπτυξη των βιολογικών επιστημών, ο καρκίνος κοστίζει κάθε χρόνο πολλές ανθρώπινες ζωές και η άνθηση της βιοτεχνολογίας έχει τροφοδοτήσει φόβους για τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς. Ακόμη, οι πρόσφατες πρόοδοι στην κλωνοποίηση έχουν κάνει πολλούς να διερωτώνται αν η επιστημονική πρόοδος συντελείται εις βάρος της ιερότητας της ανθρώπινης ζωής.
8. Η ύπαρξη, βέβαια, όλων αυτών των προβλημάτων κάνει το σημερινό άνθρωπο επιφυλακτικό για την αξία των επιστημονικών επιτευγμάτων. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν επιστήμονες οι οποίοι με πάθος επιδίδονται στην επιστημονική έρευνα και ονειρεύονται να προωθήσουν την επιστημονική πρόοδο και να θεωρηθούν πρωτοπόροι.
9. Αν ληφθεί υπόψη, όμως, η άποψη του Jacob Bronowski ότι «το να αδιαφορεί μια κοινωνία ή ένας λαός για την επιστήμη είναι σαν να περπατά με ανοιχτά μάτια προς τη σκλαβιά», τίθεται ως ζητούμενο οι επιστήμονες να αναδέχονται την κοινωνική ευθύνη και να υπηρετούν με την ερευνητική εργασία τους ό,τι ανεβάζει το επίπεδο (πνευματικό και βιοτικό) του λαού και εξασφαλίζει, κατά συνέπεια, το σεβασμό της κοινωνίας προς την επιστήμη και την επιστημονική αλήθεια.

(Από τον ημερήσιο τύπο, διασκευή)

A1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε σε 90-110 λέξεις.

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Με σύμμαχο την επιστήμη ο άνθρωπος έχει απομακρυνθεί από δεισιδαιμονίες.
- β. Ο ρόλος της επιστήμης στη ζωή μας διχάζει τη σύγχρονη κοινωνία.
- γ. Οι σύγχρονες γενετικές εφαρμογές απειλούν τη μοναδικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης.
- δ. Οι επιστήμονες περιορίζουν τις έρευνες τους για να μην έρθουν αντιμέτωποι με τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης.
- ε. Ευθύνη της επιστημονικής κοινότητας είναι να υπηρετεί την έρευνα, χωρίς να δεσμεύεται από κοινωνικούς περιορισμούς.

Μονάδες 10

B2α. Να εντοπίσετε στην τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του κειμένου δύο μέσα πειθούς (ένα ανά παράγραφο) που έχουν ως στόχο τη στήριξη των απόψεων του συγγραφέα.

Μονάδες 6

β. Ένα χαρακτηριστικό του επιστημονικού λόγου είναι η χρήση ειδικών όρων. Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο αντίστοιχα παραδείγματα.

Μονάδες 2

B3α. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία της έκτης παραγράφου του κειμένου (μονάδες 3) και έναν τρόπο ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου του κειμένου (μονάδες 2).

Μονάδες 5

β. Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις;
εξάλλου(5^η παράγραφος)
αντιστοίχως(5^η παράγραφος)

Μονάδες 2

B4α. Να δώσετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
ανεπανάληπτες, φραγμούς, αυξηθεί, αθεράπευτες, επιτευγμάτων.

Μονάδες 5

β. Να δώσετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
έχει νικήσει, συνέπειες, επιφυλακτικό, να προωθήσουν, πρωτοπόροι,

Μονάδες 5

Γ. Ορίστηκες εκπρόσωπος του Λυκείου σου για την εκδήλωση που διοργανώνει η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού σου με θέμα «Επιστημονική έρευνα και κοινωνική ευθύνη». Σε ένα κείμενο ομιλίας(500-600 λέξεις), που θα παρουσιάσεις σε ακροατήριο νέων της ηλικίας σου, να προσδιορίσεις το χρέος των επιστημόνων απέναντι στην κοινωνία. Επίσης, να αναπτύξεις τις προϋποθέσεις με τις οποίες οι επιστήμονες καθίστανται ικανοί να ανταποκρίνονται στον ευρύτερό τους ρόλο.

Μονάδες 40

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

A1. ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟ:

- 1^η : οι θαυμαστές δυνατότητες που προσφέρονται στην καθημερινότητά μας μέσω της επιστήμης
- 2^η : πρόκληση προβληματισμών για το κατά πόσο η επιστήμη μπορεί να ανταποκριθεί στις μελλοντικές προκλήσεις
- 3^η : η κοινή γνώμη διατηρεί επιφυλάξεις και έτσι συγκεκριμένες έρευνες περιορίζονται
- 4^η : τα επιστημονικά θαύματα του περασμένου αιώνα συντέλεσαν στην αύξηση του ορίου βιωσιμότητας και τον υπερδιπλασιασμό του πληθυσμού
- 5^η : σημαντικός ο ρόλος της βιολογίας και της φυσικής στη διευκόλυνση της καθημερινότητας
- 6^η : οι "παρενέργειες" της επιστήμης οξύνουν την ανησυχία του κοινού
- 7^η : πολλοί διερωτώνται αν η γενετική και η κλωνοποίηση προσβάλλουν τη μοναδικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης
- 8^η : οι επιφυλάξεις της κοινωνίας δεν αναστέλλουν τον ενθουσιασμό κάποιων επιστημόνων για την ανακάλυψη της νέας γνώσης.
- 9^η : οι επιστήμονες οφείλουν να ανταποκρίνονται στον κοινωνικό τους ρόλο υπηρετώντας την αλήθεια και το λαό

B1.

α. Με σύμμαχο την επιστήμη ο άνθρωπος έχει απομακρυνθεί από δεισιδαιμονίες.

ΣΩΣΤΟ

β. Ο ρόλος της επιστήμης στη ζωή μας διχάζει τη σύγχρονη κοινωνία. ΣΩΣΤΟ

γ. Οι σύγχρονες γενετικές εφαρμογές απειλούν τη μοναδικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης. ΛΑΘΟΣ

δ. Οι επιστήμονες περιορίζουν τις έρευνες τους για να μην έρθουν αντιμέτωποι με τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης. ΛΑΘΟΣ

ε. Ευθύνη της επιστημονικής κοινότητας είναι να υπηρετεί την έρευνα, χωρίς να δεσμεύεται από κοινωνικούς περιορισμούς. ΛΑΘΟΣ

B2α.

- Κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα, οι πρόοδοι της επιστήμης στη διατροφή, στη δημόσια υγεία και στην ιατρική βοήθησαν στο να αυξηθεί το προσδόκιμο όριο επιβίωσης στις δυτικές κοινωνίες κατά 30 χρόνια (χονδρικά από τα 50 στα 80 χρόνια). :ιστορική αλήθεια
- Δεν είναι απορίας άξιον το ότι από το 1950 ως το 1990 ο πληθυσμός της Γης υπερδιπλασιάστηκε φτάνοντας τα 6 δισεκατομμύρια. : αριθμητικά στοιχεία
- Η αποκωδικοποίηση, εξάλλου, του ανθρώπινου γονιδιώματος οδήγησε τους βιολόγους σε καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο δουλεύει ο ανθρώπινος οργανισμός και δημιούργησε νέες ελπίδες για την αντιμετώπιση ασθενειών που παραμένουν αθεράπευτες, όπως είναι ο καρκίνος και ο διαβήτης. :επιχείρημα
- Αντιστοίχως, οι φυσικοί ανέπτυξαν την ψηφιακή τεχνολογία, έκαναν υποατομικές ανακαλύψεις και έστειλαν τον άνθρωπο στο φεγγάρι, ενώ ταυτόχρονα δημιούργησαν την υποδομή για την παρατήρηση των πλανητών.: γενικώς αποδεκτή αλήθεια
- «Για πολλούς ανθρώπους η ζωή έγινε ευκολότερη σε πολλά επίπεδα» αναφέρει ο James Watson. : τεκμήριο αυθεντίας

β. χρήση ειδικών όρων: φαινόμενο του θερμοκηπίου, όξινη βροχή

B3α. Δομικά στοιχεία της έκτης παραγράφου :

- Ταυτόχρονα, όμως, νέα και πολύ σοβαρά προβλήματα δημιουργήθηκαν: θεματική πρόταση
- η όξινη βροχή, οι περιβαλλοντικές τοξίνες, τα πυρηνικά απόβλητα, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η τρύπα του όζοντος, η τρομακτική καταστροφή δύο διαστημικών λεωφορείων κ.τ.λ. : σχόλια
- Όλα αυτά έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη ενός σκεπτικισμού του κοινού απέναντι στις δυνατότητες της επιστήμης: κατακλείδα

Τρόπος ανάπτυξης της 1^{ης} παραγράφου: αίτιο-αποτέλεσμα

β. εξάλλου(5^η παράγραφος): συμπλήρωση/ προσθήκη στοιχείου, έμφαση
αντιστοίχως(5^η παράγραφος): ομοιότητα, αναλογία

B4α.

- ανεπανάληπτες: μοναδικές, αξεπέραστες
- φραγμούς: εμπόδια, όρια
- αυξηθεί: γιγαντωθεί, μεγαλώσει
- αθεράπευτες: ανίατες, αγιάτρευτες
- επιτευγμάτων: επινοήσεων, κατορθωμάτων

β.

- έχει νικήσει: έχει ηττηθεί, έχει χάσει
- συνέπειες: αιτίες, συνθήκες, προϋποθέσεις
- επιφυλακτικό: ανεπιφύλακτο, σίγουρο
- να προωθήσουν: να εμποδίσουν, να αναχαιτίσουν
- πρωτοπόροι: ουραγοί, τελευταίοι

Γ.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ:

κείμενο ομιλίας:

- προσφώνηση-αποφώνηση
- προσεγμένο λεξιλόγιο(εφόσον πρόκειται για επίσημη εκδήλωση)
- ύφος φιλικό και οικείο (εφόσον απευθύνεσαι κατά βάση σε συνομηλίκους)
- επιτρεπτή η χρήση α΄/β΄ πληθυντικού προσώπου
- εμβόλιμη χρήση κλητικών προσφωνήσεων

ΔΕΔΟΜΕΝΟ: «Επιστημονική έρευνα και κοινωνική ευθύνη»

ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ:

το χρέος των επιστημόνων απέναντι στην κοινωνία είναι:

- ✓ η ανακάλυψη της αλήθειας
- ✓ η κάλυψη θεμελιωδών υπαρξιακών ερωτημάτων που απασχολούν τον άνθρωπο
- ✓ η απαλλαγή της κοινωνίας από δεισιδαιμονίες και σκοταδισμούς και η προώθηση του ορθολογισμού
- ✓ η προώθηση της έρευνας για την ανακούφιση των προβλημάτων υγείας
- ✓ η υλικοτεχνική ανάπτυξη της κοινωνίας

- ✓ η ενασχόληση με ζητήματα ύψιστης κοινωνικής σημασίας: π.χ. βία, πόλεμοι, οικολογικό αδιέξοδο
- ✓ η ενημέρωση της κοινωνίας για τις τυχόν παρενέργειες κάποιων επιστημονικών ανακαλύψεων
- ✓ ο εξανθρωπισμός της επιστημονικής προόδου

...

προϋποθέσεις με τις οποίες οι επιστήμονες καθίστανται ικανοί να ανταποκρίνονται στον ευρύτερό τους ρόλο:

- ✓ υψηλή γνωστική κατάρτιση
- ✓ πνευματικά κριτήρια: π.χ. ωριμότητα, κριτήριο, μέτρο, ελεύθερο πνεύμα
- ✓ ηθικά εφόδια
- ✓ κοινωνική ευαισθησία
- ✓ να αντιλαμβάνονται το έργο τους ως κοινωνικό λειτούργημα: να μη διέπονται από αλαζονεία και προσωπικές φιλοδοξίες
- ✓ χρηματοδότηση και στήριξη από την πολιτεία
- ✓ αίσθημα ελευθερίας και ανεμπόδιστης παραγωγής έργου
- ✓ κατάλληλες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες
- ✓ να ζουν σε μια δημοκρατική χώρα που δε θα δέχονται πιέσεις απ' την εκάστοτε εξουσία
- ✓ βιοηθικό πλαίσιο

...